Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, tiistai 21.5.2016 klo 12:15

Asia: valtioneuvoston selvitys ja siinä erityisesti Suomen työikäisen väestön koulutustason pysähtyminen ja ennakoitu lasku

Yleisiä kommentteja:

- teksti liikkuu hyvin yleisellä tasolla
- esitystapa on selostava, yksinomaan positiivisia asioita esille tuova
- käsitellyn teeman takia jotkut kohdat uudistusohjelmassa ovat jo vanhentuneita
- pääpaino on uudistuksissa ja niiden lyhyessä kuvauksessa; ei tuoda esille miksi juuri valittua uudistamistapaa pidetään nykytilanteessa kaikkein parhaimpana ratkaisuna
- esille nostettuja asioita käsitellään miltei poikkeuksetta irrallisina ilmiöinä, revittynä omasta ympäristöstään; tietyn asian uudistamisen vaikutus muihin ilmiöihin kuin myös muita ilmiöitä koskevien uudistusten vaikutukset ko. asiaan jäävät sivulle (alla tästä jokunen esimerkki)
- erityisen yllättävää on se, ettei uudistuksia kytketä mitenkään työmarkkinoiden nopeisiin rakennemuutoksiin eritoten työtehtävien (ammattien) osalta eikä myöskään yleisemmin työn muuttumiseen

Yksityiskohtaisempia kommentteja liittyen uudistusohjelman tiettyihin kohtiin

Kohta 3.3 Työmarkkinat ja kilpailukyky

- suosituksessa 3 (s. 20) mainitaan nuoret, ikääntyneet työntekijät ja pitkäaikaistyöttömät; kokonaan mainitsematta jäävät osatyökykyiset henkilöt (työelämään ensimmäistä kertaa pyrkivät, työelämässä jo olevat, työelämään takaisin pyrkivät); tämä toistuu EU-rahastoja käsittelevässä kohdassa (s. 35); ryhmä mainitaan ohimennen sivulla 34
- tämä on huolestuttavaa ottaen huomioon osatyökykyisten ryhmän nopean kasvun etenkin nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa
- osatyökykyisten työllistymiseen ja työllisenä pysymiseen liittyviä haasteita on käsitelty laajasti mm. seuraavissa julkaisuissa: TEM 22/2014 (16.6.2014) sekä TemaNord 2014:531, luku 5, s. 197–234

Kohta 3.3.2 Työvoimahallinnon uudistaminen (s. 21)

- tässä kohdassa korostetaan mm. resurssien painottamista aktiivisiin toimenpiteisiin sekä työnhakijan oman roolin ja aktiivisuuden lisäämistä työnhaussa
- monissa työttömien työnhakijoiden ryhmissä oma aktiivisuus työn etsinnässä on korkealla tasolla, mistä syystä huomattava osa löytää jo nyt itse uuden työn; tämä koskee eritoten korkeasti koulutettuja työttömiä; tässä ryhmässä ongelma ei näytä olevan oma aktiivisuus vaan pikemmin se, että aktiivitoimia kohdistetaan heihin hyvin mekaanisella tavalla ja että aktiivitoimien muoto on muutamassa vuodessa muuttunut varsin näkyvästi valmentaviin toimiin: esimerkiksi ammatillisen työvoimakoulutuksen sijasta tarjotaan korkeasti koulutetuille tänä päivänä enimmäkseen lyhyttä valmentavaa työvoimakoulutusta (31.5.2016 julkaistava TEM-raportti korkeasti koulutettujen työmarkkinapoluista)

Kohta 3.3.3 Kannustinloukut ja rakenteellinen työttömyys (s. 21–22)

- työttömyysturvan uudistaminen on hyvä esimerkki uudistuksesta, joka näyttää etenevän ilman tietoista ja aktiivista kytkentää ympäröivään maailmaan ja ennen kaikkea aktiiviseen työvoimapolitiikkaan;
- silmiin pistävää tässä kohdassa on myös se, ettei osaamisen kehittämisen (jatko- ja uudelleenkoulutus) tai muun työllistymistä tukevan toiminnan tarvetta mainita sanallakaan; kuitenkin tällaiset rinnakkaistoimet näyttävät toimivan Suomessa varsin heikosti, mikä käy ilmi mm. ETLAn julkaisussa B268 (2015): ammattirakenteen murroksen seurauksena työttömäksi jäävien työttömyys usein pitkittyy ja muuttuu jossain vaiheessa jonkin tyyppiseen eläkejärjestelyyn jo ennen vanhuuseläkeiän saavuttamista; tämä koskee eritoten ikääntyviä (45+) työntekijöitä

Kohta 3.3.6 Ammatillinen koulutus (s. 24)

- tässä kohdassa selostetaan lyhyesti tehtyjä ja suunnitteilla olevia uudistuksia kytkemättä niitä ammattirakenteen murrokseen, eli ammatillisen koulutuksen sisällön merkitys ohitetaan
- kokonaan mainitsematta jäävät ammatillisessa peruskoulutuksessa tehdyt rajut leikkaukset: ottaen huomioon vuoden 2017 leikkaukset niin muutamassa vuodessa on leikattu noin 30 % ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta: Miten tämä mahtaa vaikuttaa pudokkaisiin?

Kohta 4.4 Koulutustavoite

- koulutusta ja osaamista käsitellään strategiapaperissa yllättävän suppeasti; aikuiskoulutusta ei mainita lainkaan
- korkeakoulutusta koskeva kuvio (s. 31) on hämmentävä: vuonna 2020 korkeakoulututkinnon suorittavat 30–34-vuotiaat ei ole välttämättä sama asia kuin korkeakoulututkinnon suorittaneet 30–34-vuotiaat vuonna 2020; lisäksi kuviossa on käyrä, joka kuvaa 30–**40**-vuotiaiden lukumäärän kehitystä
- koulutuksen varhain keskeyttäneet rinnastetaan peruskoulun varaan jääneisiin (s. 32); myöskään tämä ei ole välttämättä sama asia: kuten esimerkiksi Pohjoismaisen ministerineuvoston julkaisussa (TemaNord 2015:548) osoitetaan, varteenotettava osa peruskoulun varaan jääneistä on jatkanut toisen asteen koulutuksessa onnistumatta saamaan sieltä loppututkintoa; ongelmana eivät ole siis pelkästään ne nuoret, jotka eivät missään vaiheessa jatka toisen asteen koulutuksessa, vaan myös ne nuoret, jotka eivät jostain syystä pysty valmistumaan toiselta asteelta; erityisen herkän ryhmän tässä suhteessa muodostavat ne nuoret, jotka heti peruskoulun jälkeen ’joutuvat’ pitämään välivuoden ennen toisen asteen koulutuksessa jatkamista